

karácsony misztériumában: „Remény született általa: / Isten fia a csecsemő, / akinek hideg jászola / szalmáján szunnyad az idő” (*Ahogy fény-ezredéveket*).

Az sem véletlen talán, hogy a klasszikusan játékos (talán leginkább Weöres névével jelezhető), illetve egy nyelvében lemeztelenített, „gyermekin ártatlan” forma felé fordult Mezey költészete. Utóbbira a *Kit szeretél jobban*, az *Egy ember ül* vagy az *Utazás* „nyelvi bizalmat” is tárgyául vevő verse lenne példa, mely utolsó sora nélkül tökéletes parabolá. Talán ez az írásmód áll közelebb a szerző régebbi verseihez, melyekből – mint említettem – az *Asztalfiók-líra* című ciklus közöl sajátos válogatást. A kötet mai olvasói számára az sem érdektelen, hogy milyen versek „maradtak ki” a cenzúra miatt a nyilvánosan megjelenő életműből. (Bizonnyal gyakran tűnődni kell, hogy ezeket a verseket vajon milyen felsőbb irodalomszervező akarat tekinthette veszélyesnek 1970 és 1988 között.) Leginkább mégis a kötet egészét átható játékoságot üdvözltem (ha nem hangzana túlságosan elbizakodottan, azt is írhatnám, „üdvözültem”). A szó- és sorjátékok (mint a hatvanesztendős Péntek Imrét köszöntő *Odakint és idebenn*), a *Helyzetdal* tapintatos nyelvjátékot rejtő zárata („Szemmel tartom, ő is szemel”) vagy a költészet egyik lényegi alakzatának tekinthető metafora ilyen felszólolása: „a kacér kép-

zeletre ráomlik a való / mint erős szeszre dermedt ébredés” (*Jeleket vélhetnék*) – az életmű ilyen irányba való belső elmozdulásait jelzik.

Az *Új este ez, mindenben új* című versre hivatkozhat a recenzió, amikor ezen a ponton való elhallgatását indokolja (megjegyezve, hogy a *Ját-szunk anyámmal*, a *Születésnap labdarózsák* és az *Akár a rozsdás késeket* anya-versei mellett a kötet legfontosabb verse talán ez), hiszen találgatnia kell, milyen belső alkotómunka eredménye az átfogott időintervallum nagyságát tekintve mégiscsak vékony kötet, és különösen, hogy milyen kiteljesedés várható ezek után, hiszen „A gyermekivé fogyott test csak / alabástrom szobra annak / – ahogy előbb még ő feküdt itt – / a legutolsó mozdulatnak”.

WEÉRY IMRE

(*Felsőmagyarország Kiadó, Miskolc, 2002. 94 o. 1200 Ft*)

Vasadi Péter: *A zendülés vízszaga*

A könyv borítóján olajfestmény keszféhér hullámai. A súlyos faktúra, a gazdag festékrétegek dermedt megfolyása egyrészt hely-színrajz, másrészt – és ez a fontosabb – a kötet fő gondolatirányát előlegezi.

A zendülés a rend megbomlása, azé a rendé, amely a hajót a helyes irányba hivatott kormányozni. A matrózok átveszik az irányítást. Felülre kerül, ami alul volt. Vízszaga van a dolognak. Az alantasok uralmában ott szaglik a közeg, a közösötét jövő: az elnyeletés.

Hánykolódik a hajó a tengeren: archetipikus kép ez, a végtelent félő, de afelé törekvő véges emberi tudat; a káoszból kiemelkedett, kényes egyensúlyban evickélő rend, a közös sorsban utazó, valamiképpen tehát mégiscsak Egy emberiség képe. Az indulásra kész hajó körül „csönd forr alattomosan”. De a vihar előtti csönd fenyegető, lágy falával szemben áll valaki. Kemény árnyéka átolvad a falon. „Állok a part ős- / kövein, nagy bizonyosságban, / egyedül.” A bizonyosság az a hely, ahonnan nincs tovább. A felfedezések vége. A világ két végén égeti a felfedezést: odakint, a világban a végtelenség útvesztője várja, odabent, a lélekben pedig a végesség nyugalma. A bizonyosságig utazni kell, de a bizonyosságban kiderül: minden utazás fölösleges.

Mozgás és nyugalom, káosz és rend, láрма és csönd, külső és belső, valóság és álom. Nem egyszerű, játszótéren mérleghintázó ellentétpárokról van szó, hanem dialektikus kapcsolatokról – az alvót például, aki bársonyos, de emésztő álmában sétálgat, a kitörő vihar hörgi, ébresztő életre –, de az opozíció olykor ki-

élesedik, visít a *raggy-raggy* ilyenkor, akár a déli verőfényben tündöklő köztéri szobor. Vasadi Péter költészeté ellentétező költészet, de abból a tudásból, „tapasztalatból” táplálkozik, hogy mégsem a verőfény, hanem az éj a nagy tanítónk, és „káosz lappang minden béke alatt”. E tudás legszebb bizonyítéka a következő két sor: „Gyökérrel fölfelé, lefelé koronával / alul van a fényrengeteg.”

A két nagy preszókratikus bölcs, Parmenidész és Hérakleitosz szokványos szembeállítását szerint Parmenidész a lét változatlanságát hirdette, míg Hérakleitosz úgy vélte, a lét maga a változás. Hogy ez az ellentét meglehetősen lapos, tehát hazug, arra akkor derül fény, ha megpillantjuk, hogy mindkét filozófus létértelmezésének centruma ugyanaz a *logosz*. Mozgás és nyugalom csak a *logosz*, a hangzó lét tájnyelvei. Vasadi Péter legújabb verseskötetéből hosszan idézhetnénk a példákat, amelyek jelzik: a költő (aki tudja, hogy a szellem útján a megtorpanás valójában visszacsúszás, „Mert ami ragyoghat, de homályos, / az már rohad is”) megjárta, járja a titokzatos, rettenetes fényerdőt.

A legmélyebb fényre rátalálni ugyanaz, mint eljutni önmagamhoz, magamhoz térni, beállni abba a középpontba, amely mindennek a közepe. Mert a mindenség, a világ nem tárgy, hanem belső végeérhetetlen feladat. Kifelé hajózva a végtelen végessé apad vagy megfojt.

A világ – opponense felől nézve – reménytelen.

Csakhow Vasadi Péter pontosan tudja: ha belső iránytűnk pontos, akkor az ellenségesen érdekes világ nem tönkretesz, hanem terel, segít: „Tért veszítesz magadban, legmélyre / szorulsz.” Ez a belső tér azonban nem lehet a közös tapasztalat tárgya: „Én állítom, hogy megmenekszünk. / Ők bizonyítják: pusztulunk.” Az állítás háttérében egy bizonyosság, a bizonyítás háttérében egy bizonyosság. Két bizonyosság minősége vitatkozik itt. A sorrend, ahogy a vitában megszólalnak: csúszda. A szél, amely mégis föllebegteti a verset: az állítás fenőbbsége, a remény tapasztaltfőlötti légárama.

Hogy van remény, hogy a süllyedő „Titanic-világban” is létezhet fölfel, arra Vasadi Péter költészetében Isten a végső garancia. De a költő továbbmegy ennél, talán a határig, verseskötével a legkevesebbet és a legtöbbet mondja: Isten a garancia arra, hogy semmire nincs garancia. Aki ebből a mondatból kihallja mindazt, ami több egyszerű paradoxonnál, az tengerre száll, hogy felfedezze: mindig is tengeren volt. Aki Vasadi Péter verseit megérzi, az hirtelen ott terem, ahol mindig is állt.

VÉGH ATTILA

(*Széphalom Könyvműhely, Bp., 2002.*
1300 Ft)

Márton László: *A mennyország három csepp vére*

Hét könyv, ez volt az író eredeti elképzelése. Hét könyv, amelyeket a kortársakra egyáltalán nem jellemző központi rendező elv köt össze azért, hogy az életművet egy jól felfogható logikai szálon lehessen követni. Az összekötő szál a történelem, pontosabban a 16–18. század történelme – Márton László szerint a modern személyiség alapvonalai és a nyers barbárság kora. A művek állandó témája pedig az emberi tévelygés a történelemben, a „tévelygések gyűjtőmedencéjében”.

Az *Átkelés az ívegen* (1992) kezdi meg a hét könyv sorát, az „írói problematika hét fokát” – ami őt, s valójában nem is lesz több –, majd *A nagyratörő* (1994), a *Jacob Wünschwitz igaz története* (1997), az *Árnyas főutca* (2000), a *Kényszerű szabadulás* (2001), 2002-ben *A mennyország három csepp vére* követi. A művek közti kapocs rugalmasságát bizonyítja a regénysorban egy szomorújáték, a korábban játszódók közt egy második világháborús történet.

A legújabb regény sem marad el a többi összetett idő-, tér- és a valóság-szemléletétől, amelyet a kívülálló, de igen fontos narrátor bonyolít. A mindentudó mesemondó gyakran félrevezet, lényegtelen eseményeket enged kinőni a főcselekményből, csak hogy